

נר מנחם

הגות לפרשת השבוע

לע"נ ר' מנחם ב"ר יששכר ומרת רחל ב"ר מנשה שרעבי ז"ל

הרהורים לפרשיות בהר בחוקותי תשפ"א | מאת הרב מנחם יעקבזון ראש הישיבה

היכן ההורים בדרישה לועדת חקירה?

כן לועדת חקירה, לא לועדת חקירה, נושא בכותרות - עמוס פרשנויות על הנימוקים לכאן ולכאן, דיון שבדאי מסיט את הפוקוס מהמשמעויות העיקריות של האסון הנורא שחווינו - ואנו עדיין חווים.

בלי להכנס להתפלמסות הזו שאינה מעניינתנו, יורשה להצביע על תופעה מעניינת עליה לא נתנו הפרשנים את דעתם.

בדרך כלל המשפחות השכולות נמצאות בראש דורשי ועדת חקירה, במיוחד כשיש בסיס סביר שחקירת הכשל תטיל אחריות מוגברת על המדינה על כל ההשלכות הכלולות בכך.

באסון 'צפית' הנושא הזה לא ירד מהפרק לרגע, וגם במשפט שנערך לא מכבר לאחראים למחדל הייתה נוכחות מוגברת של ההורים.

מדוע כאן המשפחות כלל לא משמיעות את קולן בנושא זה?

הרי להן אין את השיקולים והחששות שיש לפוליטיקאים!

השאלה הזו מביאה אותנו להתעמקות בסוגיות בפרשיות השבוע – מהן נבא לתובנה מעניינת.

מפרשת בהר לפרשת בחוקותי

רצף הפרשיות 'בהר' – בחוקתי' שלא אחת נקראות במצורף, נראה מקרי למדי, אולם ניתן להציע רעיון מקשר ביניהן אחרי עיון במצות השמיטה הפותחת את פרשת בהר.

מצוה זו מסמלת באופן מיוחד את החיים לאור הבטחון בקדוש ברוך הוא, 'הזנחה' כביכול של האדמה כשבנוסף על כך חובה להפקיר גם את הצומח מעצמו, לכל מאן דבעי, זו התמסרות מוחלטת לרצון הבורא – תוך כדי אמונה שהפרנסה משמים והיא בא תבא, אם על ידי ברכה יתירה בשנה השביעית או על ידי שפע מכיוונים אחרים.

הגישה של הסתמכות על בורא עולם והידיעה שהוא המנהיג את הכל, מבוססת על המצוה הראשונה ששמענו בהר סיני 'אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים' - שם לימדתי אתכם מיהו בעל הבית של העולם מי המנהיג של הבירה – ולאור תפיסה זו תוכלו לקיים את מצות השמיטה.

זהו עוד פן למשמעות הקשר והדגשת צווי השמיטה 'בהר סיני'.

ומכאן לפרשת 'בחוקותי' – שם נקרא 'תוכחה' מזעזעת וצפי מוקדם שכמעט מתאר את השואה, ומנבא עליה אלפי שנים קודם.

בתוך אותה תוכחה, בולטת האזהרה מפני הליכה בקרי עם ה' אשר בעקבותיה באה אזהרה מ'חמת קרי'. כפי שכותב הרמב"ם בהלכות תעניות המשמעות היא שהתייחסות לצרות כמקרה בלא ראיית יד ההשגחה – היא החמורה שבחמורות והיא עלולה להביא להקצנת העונשים והצרות.

הדרישה המרכזית מעם ישראל בעת צרה, היא ההכרה שיש יד מכוונת מגבוה לאירועים, הם לא מקרה והם לא הגיעו כתוצאה מהשתלשלות זו או אחרת, הנסיבות והסיבות הינן רק ההופעה החיצונית של הדברים – ובהחלט שישנה אחריות מסויימת לשותפים למחדל שדרכו התגלגלו הדברים - אבל התוצאה לא היתה משתנה בלעדיו מכיון שהיא בגזירת שמים!

לעמוד בהכנעה וקבלה

היכולת לקבל גזירה קשה, דורשת אמונה חזקה ואיתנה, וקבלה תמימה ש'הכל משמים' והכל מאבא אוהב – אבינו שבשמים.

היכולת לקבל סטירה מאבא, דורשת גם ענוה והכנעה – וזהו עוד תנאי להכלה של אירוע קשה כזה וגם כל גזרה קשה פרטית.

מדהים לשמוע במשפחות רבות מאד מבין האבלים על יקיריהם, דברי אמונה חזקים, וקבלת דין שמים באהבה, בלי לגרוע מעוצמת הכאב, ניכר בעליל החוסן שנותנת האמונה ועוצמתו האדירה.

מה נותנת ועדת חקירה

מדוע הורים בדרך כלל כה להוטים אחרי ועדת חקירה? הרי הטלת האשמה לא תשיב להם את יקיריהם, ובדרך כלל כשמדובר ברשלנות ולא בכונת זדון – גם רגש נקמה לא קיים.

נראה שהסיבה נעוצה בצורך לא להרגיש 'מקריות' ההרגשה שזה כביכול קרה בלי סיבה ובמקרה היא קשה מאד. מציאת ה'אשם' מפקיעה במקצת את הרגשת המקריות...

זהו לדעתנו המניע של הורים וקרובים לבקש למצא את האשמים...

אנשי אמונה לא מרגישים מקריות, לא שקל להם לקבל את האסון, במובן מסויים זה יותר קשה כי זו עלולה להיות הרגשה של עונש משמים, אבל ההכרה של 'את אשר יאהב ה' יוכיח' וההכרה ש'גם זו לטובה' מצליחות לתת רוח חיים וחיזוק בשעות הקשות.

אבל הקושי הזה של הרגשת מקריות נחסך במידה בה יש אמונה בהשגחה פרטית ובידיעה שזה לא במקרה, ולא בגלל ש... אלא מכוון מלמעלה.

זו גם הסיבה שאין את המניע המרכזי לדרישת חקירה, זה בכלל לא בראש סדר היום של ההורים האיתנים באמונתם, לכל היותר הם יתנו דעתם על כך בשלב מסויים ואולי גם יתמכו, אבל אין להם את הצורך הנפשי 'למצא אשמים'.

זו הסיבה שניתן למצא בקרב יהודים מאמינים – מקרים רבים של רצון להקל בעונשו של נהג דורס אשר גדע את חיי יקיריהם. לנו זה לא יתן שום דבר, וסבלו של הנהג – במקרה שלא התרשל באופן ממשי – לא יביא שום נחמה או תועלת. לעומת זאת ללא אמונה יש צורך למצא אשם ולהגדיר אותו בצורה כזו שתישא כביכול באחריות, ותפקיע את תפיסת המקריות.

ואם תרצו זהו פירוש נוסף מהי 'חמת הקרי' העונש החמור הבא על מי שתולה את המאורעות במקרה. הסבל הגדול ביותר הוא ההרגשה הזו גופא – שסבלו אינו מכוון והוא סובל 'במקרה'...

ההכנה להתמודדות עם פרשת בחוקותי נעוצה בהר סיני ובתירגול של מצות השמיטה. והלואי שלא נזדקק ליכולות אלו.